

गर्भसंक्रमणेपारलौकिकदेहत्यागेनैहिकगर्भस्थदेहप्रवेशे ॥ १९ ॥ अद्रिः क्लेदं जलेन वै क्लव्यं ॥ २० ॥ संभूतत्वं संहतत्वं नियच्छति नाशयति यथा भूतानि पृथग्भवन्तीत्यर्थः तीव्रेण वायुना न्येन समीरितः प्राणा दृश्यन्ते संत्यजन्तश्च शरीराणि द्विजर्षभ ॥ गर्भसंक्रमणे चापि मर्मणामतिसर्पणे ॥ १९ ॥ तादृशीमेवलभते वेदनां मानवः पुनः ॥ भिन्नसंधिरथ क्लेदमद्रिः सलभते नरः ॥ २० ॥ यथा पंचसुभूतेषु संभूतत्वं नियच्छति ॥ शैत्यात्पकुपितः काये तीव्रवायुसमीरितः ॥ २१ ॥ यः स पंचसुभूतेषु प्राणापाने व्यवस्थितः ॥ स गच्छत्यूर्ध्वं गोवायुः रुच्छान्मुक्ताशरीरिणः ॥ २२ ॥ शरीरं च जहात्येवं निरुच्छासश्च दृश्यते ॥ स निरूपमानिरुच्छासो निःश्रीको हतचेतनः ॥ २३ ॥ ब्रह्मणा संपरित्यक्तो मृत इत्युच्यते नरः ॥ स्मृतो भिर्यैर्विजानाति इन्द्रियार्थान् शरीरभृत् ॥ २४ ॥ तैरेव न विजानाति प्राणानाहारसंभवान् ॥ तत्रैव कुरुते काये यः स जीवः स नातनः ॥ २५ ॥ तथा यद्यद्भवेद्युक्तं सन्निपाते क्वचित् क्वचित् ॥ तत्तन्मर्मविजानी हि शास्त्रदृष्टं हिततथा ॥ २६ ॥ तेषु मर्मसु भिन्नेषु ततः स समुदीरयन् ॥ आविश्यत्तदयं जंतोः सत्त्वं चाशुरुणधिद्विवै ॥ ततः सचेतनो जंतुर्ना भिजानाति किंचन ॥ २७ ॥ तमसा संवृतज्ञानः संवृतेष्वेव मर्मसु ॥ स जीवो निरधिष्ठानश्चाल्यते मातरि श्वना ॥ २८ ॥ ततः स तं महोच्छ्वासं भृशमुच्छस्यदारुणं ॥ निष्क्रामन्कंपयत्याश्रुतच्छरीरमचेतनं ॥ २९ ॥ स जीवः प्रच्युतः कायात्कर्मभिः स्वैः समावृतः ॥ अभितः स्वैः शुभैः पुण्यैः पापैर्वाप्युपपद्यते ॥ ३० ॥ ब्राह्मणाज्ञानसंपन्ना यथा वच्छ्रुतनिश्चयाः ॥ इतरं कृतपुण्यं वा तं विजानन्तिलक्षणैः ॥ ३१ ॥ यथांधकारे खद्योतं लीयमानं ततस्ततः ॥ चक्षुष्मन्तः प्रपश्यन्ति तथा च ज्ञानचक्षुषः ॥ ३२ ॥ पश्यन्त्येवं विधं सिद्धा जीवं दिव्येन चक्षुषा ॥ च्यवंतं जायमानं च यो निचानुप्रवेशितं ॥ ३३ ॥ तस्य स्थानानि दृष्टानि त्रिविधानीह शास्त्रतः ॥ कर्मभूमिरियं भूमिर्यत्र तिष्ठति जंतवः ॥ ३४ ॥ ततः शुभाशुभं कृत्वा लभन्ते सर्वदेहिनः ॥ इहैवोच्चावचान् भोगान् प्राप्नुवंति स्वकर्मभिः ॥ ३५ ॥ इहैवाशुभकर्मणिः कर्मभिर्निरयंगताः ॥ अवाग्गतिरियं कष्टाय त्रपच्यन्ति मानवाः ॥ तस्मात्सुदुर्लभो मोक्षो रक्ष्यश्चात्मा ततो भृशं ॥ ३६ ॥ ऊर्ध्वं तु जंतवो गत्वा ये पुस्थानेष्ववस्थिताः ॥ कीर्त्यमानानि तानीह तत्त्वतः संनिबोधमे ॥ ३७ ॥ तच्छ्रुत्वानैष्ठिकीं बुद्धिं बुद्ध्याः कर्मनिश्चयं ॥ तारा रूपाणि सर्वाणि यत्रैतच्चंद्रमंडलं ॥ ३८ ॥ यत्र विभ्राजते लोके स्वभासा सूर्यमंडलं ॥ स्थानान्येतानि जानीहि जनानां पुण्यकर्मणां ॥ ३९ ॥ कर्मक्षयाच्च ते सर्वे च्यवंते वै पुनः पुनः ॥ तत्रापि च विशेषोऽस्ति दिवि नीचोच्चमध्यमः ॥ ४० ॥ न च तत्रापि संतोषो दृष्ट्वा दीप्ततरां श्रियं ॥ इत्येता गतयः सर्वाः पृथक्ते समुदीरिताः ॥ ४१ ॥

पानस्थाने व्यवस्थितो यो वायुरित्युत्तरेण संबन्धः ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ स्मृतो भिरिन्द्रियैः ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥